

ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
209-321-3771

ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਲੂੰਪਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕੀ ਸਿਰਫ ਭਾਵੁਕ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ? ਅਕਸਰ ਅਸੀਂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਰੋਕਥਾਮ (Prevention) ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਪਛੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਹਫਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੇਵਾਲ (MD) ਇੱਕ ਡਾਕਟਰੀ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦਾ 'ਚੈਕਅਪ' ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ 'ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ' ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੋਈ ਮਹਿਜ਼ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਾਡਲ ਹੈ ਜੋ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਬਜਟ ਦੇ 0.1% ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ 100% ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ ਭਾਵੁਕਤਾ ਤੋਂ ਰਣਨੀਤੀ ਵੱਲ ਵਧਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਕਾ ਹੈ। -ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਸਿਰਫ \$0.1 \% ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਖਰਚਾ: ਕੀ 'ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ' ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਢਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ

ਸਾਰ (Abstract)

ਸਧਾਰਨੀਕਰਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ: ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ (ਸੈਮਿਲਿਟਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ)।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਲਚਕਤਾ, ਸਮੂਹਿਕ ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਹੈ। ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ 'ਸਧਾਰਨੀਕਰਨ' (Normalization) ਦਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਚੌਕਸੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਰੋਕਥਾਮ, ਸੰਸਥਾਗਤ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਮੂਲੀਅਤ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ 'ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ' ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੱਲ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਰੋਕਥਾਮ ਤੱਕ: ਬੇਅਦਬੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰੂਪ

1. ਜਾਣ ਪਛਾਣ
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (SGPC) ਵੱਲੋਂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕੱਠ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਪਰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਭਾਵੁਕ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਅਤੇ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਪੰਨੇਵਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਿਹਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਗ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।
2. ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵੱਢੇ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ
ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਤਜਰਬਾ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੌਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਣ। 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣਾ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਹੈ।
3. ਹੁੰਮ ਹੋਇਆ ਪਹਿਲੂ: ਰੋਕਥਾਮ
ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਰੋਕਥਾਮ ਦਾ ਹੈ। ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ, ਸਰਗਰਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ-ਆਧਾਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਬੰਧੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
4. ਸੰਸਥਾਗਤ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਵੱਚਾਰਗਤ ਸੁਧਾਰ
ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਵੱਢੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:

ਹਰੇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ। ਸੁਤੰਤਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਆਡਿਟ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕਮੀ। ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇਣਾ। 8. ਜੈਖਮ ਅਤੇ ਹੈਗੂਲੈਂਟਰੀ ਵਿਚਾਰ

ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਡਾਇਸਪੋਰਾ (ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ) ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। 5.5 ਸਾਂਝਾ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਾਡਲ (Hybrid Model)

ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ। ਤਣਾਅ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਚਰਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ। 7. ਨੀਤੀਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵ (Policy Implications)

ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਠੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਪਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੋਟੋ (AI) ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਰ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਆਪ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

5. ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ।
6. ਭਾਈਚਾਰਕ ਆਧਾਰਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ: ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਬਦਲ
ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। 'ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ' ਦਾ ਸੈਕਲਪ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਵਲੰਟੀਅਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ, ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਮਾਡਲ ਹੈ।
7. ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ (KRD) ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਮਾਡਲ
ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਢਾਂਚਾ:
ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ: 51
ਤਾਇਨਤੀ: ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 2 ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ।
ਕੁੱਲ ਕਰਮਚਾਰੀ: 102 ਫੌਜੀ।
ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ: 1 ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਮੌਜਰ ਅਤੇ 1 ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨਲ।
ਵਿੱਤੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ (ਆਰਥਿਕ ਸੰਭਾਵਨਾ):
ਫੌਜੀ ਦਾ ਮਾਸਿਕ ਭੱਤਾ: 10,000
ਦਲ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਖਰਚਾ ਕੁੱਲ ਬਜਟ ਦਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਲਾਗਤ: 4,80,000
ਕੁੱਲ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ: 1.272 ਕਰੋੜ।
ਮੁੱਖ ਨੁਕਤਾ: ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ ਲਗਭਗ 1,487 ਕਰੋੜ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਖਰਚਾ ਕੁੱਲ ਬਜਟ ਦਾ ਸਿਰਫ 0.0855% ਹੈ। ਇਹ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਹੈ ਪਰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਦਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
8. ਰਣਨੀਤਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਮਹੱਤਵ
ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਅਤੇ

9. ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ:
ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ 'ਵਿਜੀਲੈਂਟਿਜ਼ਮ' (ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ) ਨਾ ਬਣੇ।
ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ।
ਤਣਾਅ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ।
10. ਸਿੱਟਾ: ਰਣਨੀਤਕ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਲੋੜ
ਬੇਅਦਬੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ (Reaction) ਤੋਂ ਰੋਕਥਾਮ (Prevention) ਵੱਲ ਵਧੀਏ।
ਕੁੱਲ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ: 1,27,20,000 (1.272 ਕਰੋੜ)
5.4 ਬਜਟ ਅਨੁਪਾਤ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਗੁੰਝਲਤਾ
SGPC ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ: ਲਗਭਗ 1,487 ਕਰੋੜ (SGPC ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ, 2024)।
KRD ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹਿੱਸਾ: 0.0855% (ਬਰਾਬਰ, 2024)।
ਮੁੱਖ ਨੁਕਤਾ: ਇਹ ਖਰਚਾ ਕੁੱਲ ਸਾਲਾਨਾ ਬਜਟ ਦੇ 0.1% ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ (ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2026-27 ਲਈ SGPC ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 1,487.41 ਕਰੋੜ ਦਾ ਬਜਟ)। ਇਹ ਇਸ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਮਾਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਸੰਸਥਾਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਰਥਿਕ ਬੋਝ ਦੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ

11. KRD ਨੂੰ ਦੋ-ਪੱਧਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:
ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਪੱਧਰ (Professional Layer): ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਫੌਜੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ।
ਭਾਈਚਾਰਕ ਪੱਧਰ (Community Layer): ਸਥਾਨਕ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਗਰੂਕਤਾ।
ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ।
ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਲਣਾ।
ਇਹ ਮਾਡਲ ਨਿਰੰਤਰ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।
5.6 ਰਣਨੀਤਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਮਹੱਤਵ
ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ—ਇਹ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨਮੂਨਾ ਹੈ।
ਮਰਯਾਦਾ (ਧਾਰਮਿਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ) ਦੀ ਬਹਾਲੀ।
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ।
ਸਿਆਸੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀ।
ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।
6. ਜੈਖਮ ਅਤੇ ਹੈਗੂਲੈਂਟਰੀ ਵਿਚਾਰ
ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:
ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ (Vigilantism) ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਗਰਾਨੀ।
ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਢਾਂਚਾ।

12. ਖਾਲਸਾ ਰੱਖਿਆ ਦਲ ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੈ।
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਲਾਗੂਕਰਨ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸ਼ਾਸਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ।
ਭਾਈਚਾਰਕ ਆਗੂਆਂ, ਨੀਤੀ ਘੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦਸਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਢਾਂਚੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ।
13. ਹਵਾਲੇ (References)
Émile Durkheim. The Elementary Forms of Religious Life. New York: Free Press, 1912.
Diane Vaughan. The Challenger Launch Decision. Chicago: University of Chicago Press, 1996.
J.S. Grewal. The Sikhs of the Punjab. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
W.H. McLeod. Sikhism. London: Penguin Books, 1997.
Mark Juergensmeyer. Terror in the Mind of God. Berkeley: University of California Press, 2000.
Pashaura Singh & Louis Fenech (Eds). The Oxford Handbook of Sikh Studies. Oxford: Oxford University Press, 2014.
Punjab Government. ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਚਰਚਾ (ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼)।